

Galeria

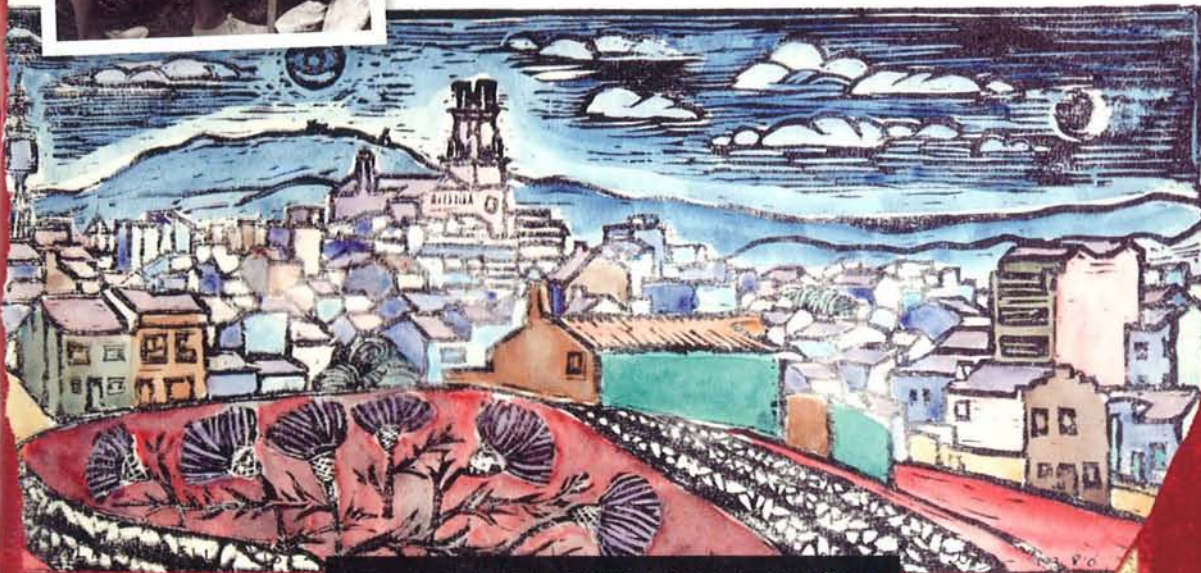
7 EUROS

DE PERSONATGES | 6

MARIA RIBOT

I EL PAISATGE DE L'EMPORDANET (1925-1992)

PER: MARIONA SEGURANYES BOLAÑOS

MARIA RIBOT I EL PAISATGE DE L'EMPORDANET
(1925-1992)

© d'aquesta edició: **Revista de Palafrugell** | Ajuntament de Palafrugell

© del text: **Mariona Seguranyes Bolaños**

© de les fotografies: **Arxiu familiar, Enric Bruguera, Arxiu Municipal de Palafrugell**

Fotografies de portada:

01. Maria Ribot pintant a l'exterior, possiblement Calella. Fons arxiu familiar.

02. *Vista nocturna de Palafrugell des de les Torretes*, 1980, gravat sobre paper i acolorit amb tècnica mixta, 32'50 x 50 cm. Col·lecció Gich-Teixidor.

Coordinació: **Ajuntament de Palafrugell. Unitat de Publicacions** | **Revista de Palafrugell**

Correcció: **Paulí Martí**

Disseny, portada i maquetació: **Josep Maria Farrarons**

Filmació i impressió: **Impremta Palafrugell**

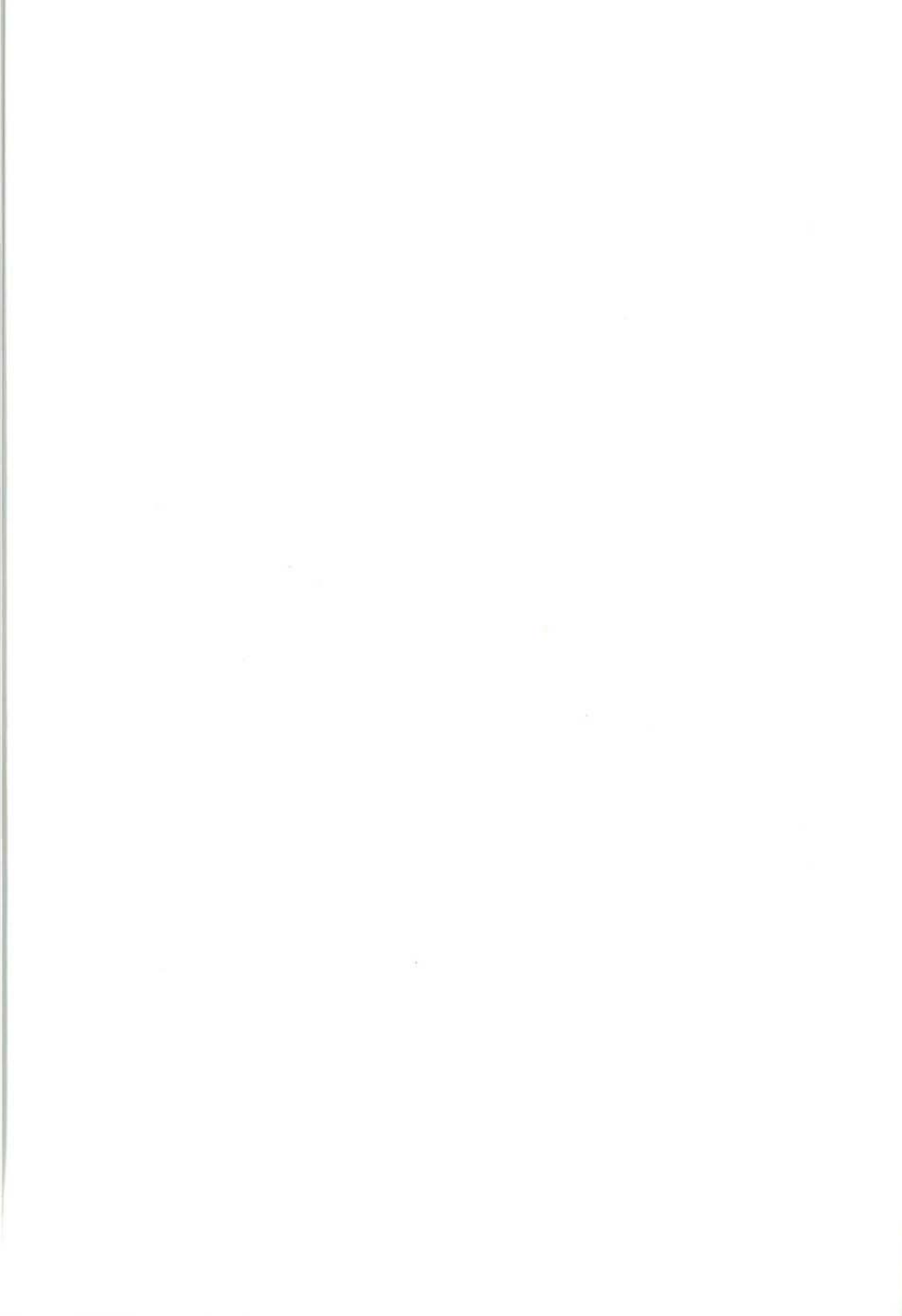
Dipòsit legal: **GI-597-2008**

MARIA RIBOT I EL PAISATGE DE L'EMPORDANET (1925-1992)

COL·LECCIÓ: GALERIA DE PERSONATGES. NÚMERO 6

MARIONA SEGURANYES BOLAÑOS

Mariona Seguranyes Bolaños (Figueres, 1972), historiadora de l'Art, doctora en Humanitats (2006) per la Universitat Pompeu Fabra, i amb el títol d'especialització professional en Patrimoni per la UDG, ha intervingut en la reforma museística del Museu de l'Empordà de Figueres (1998-99) i ha comissariat diverses exposicions entre les quals cal destacar *Evarist Vallès, creador empordanès d'espais metafísics* (2000), *El Dalí de Lacroix* (2004), *Una visió artística de l'Empordanet. Els pintors a Palafrugell entre els segles XIX i XX* (2006), *Josep Pla i els pintors, la construcció del paisatge empordanès* (2006), o *Francesc Gimeno i els paisatgistes del Montgrí* (2007-2008). És autora del llibre *Una Visió artística de l'Empordanet* (Ajuntament de Palafrugell i Diputació de Girona, col·lecció Quaderns de Palafrugell, núm. 15, 2006). Ha publicat textos sobre art empordanès a *La guia de les col·leccions del Museu de l'Empordà* (1999), *Carles Fages de Climent (1902-1968): poètica i mítica de l'Empordà* (2002) o *El país de Dalí* (2004), i també col·labora habitualment al *Setmanari de l'Alt Empordà* des de l'any 1997.

*La Maria Ribot, artista palafrugellenca. Alta, desgairada, tossuda, de rialla franca, discreta i esportiva, que quan encertava, i això passava sovint, era la pura delícia. Malaguanyada Maria.*¹

JOSEP MARTINELL, 1992

Hem volgut encetar aquest petit assaig-biografia de la Maria Ribot Gasull (1925-1992) amb una cita de Josep Martinell, perquè tenim la sospita que és una de les persones que millor la va conèixer, i que la va entendre, perquè tenien molts trets comuns que més endavant descriurem.

Cabells castanys, mirada incisiva, aspecte atlètic i un somriure difícil d'oblidar per part d'aquells que la van conèixer, Maria Ribot per a molta gent era la noia espavilada que feia el manteniment de les màquines de teixir de la petita fabriqueta familiar, era la persona que tallava patrons i a més sortia a vendre a les botigues de la comarca els productes de la fabricació. Pocs eren els qui coneixien la seva doble activitat, portada a terme els caps de setmana perquè no destorbessin la feina del dia a dia: escriure i pintar eren les seves dues passions, que encetà en plena joventut amb força i constància. El pas del temps i la feina quotidiana li van fer perdre espontaneïtat, però va guanyar en maduresa i habilitat tècnica. Som conscients que se'ns escaparan molts detalls de la seva vida, perquè per una banda era una persona extremament reservada i per l'altre molts dels seus papers personals no s'han conservat.

Maria Ribot Gasull va néixer l'1 de gener de 1925 a Palafrugell, des d'on va anar construint la seva obra tant plàstica com escrita. Una altra de les seves aficions va ser la fotografia, copsant el paisatge de Palafrugell i les seves cales, així com alguns dels espais naturals de l'Alt Empordà. Era una dona inquieta, no s'accontentava amb la feina quotidiana a l'empresa familiar, sinó que a més de les seves activitats creatives, practicava el tennis, i era una gran nedadora. En el fons, tant la seva obra plàstica com escrita gira al voltant del paisatge dels voltants de Palafrugell, una terra de la qual no es va deslligar mai.

A PINTURA

La Maria va rebre la seva formació acadèmica a les aules de l'Escola Menor d'Arts i Oficis de Palafrugell, amb el mestre Lluís Medir i Jofra, que sens dubte li va inculcar la pulcritud en el dibuix i l'habilitat per practicar distintes tècniques. Desconeixem si al costat de Medir va assimilar l'elaboració del gravat a la fusta i els linòleums, però sens dubte el seu aprenentatge devia ser bàsic per adquirir la pràctica del dibuix i l'estima per l'entorn natural de la seva naixença. Medir a la seva obra ens presenta un paisatge meditat, ordenat, llargament explorat a les passejades amb els seus companys

MARIA RIBOT PINTANT
A L'EXTERIOR, AMB ELS
SEUS PINZELLS I CAVALLET.
POSSIBLEMENT A CALELLA
C. ANYS CINQUANTA.
ARXIU FAMILIAR.

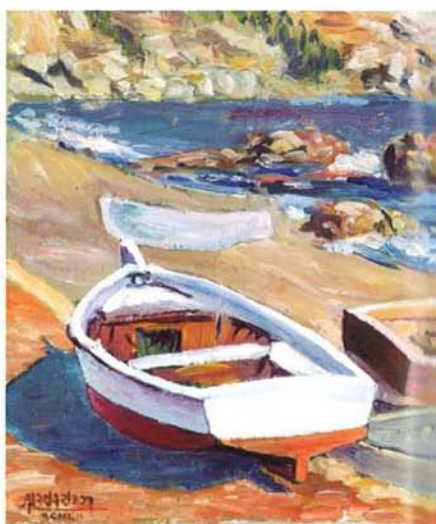
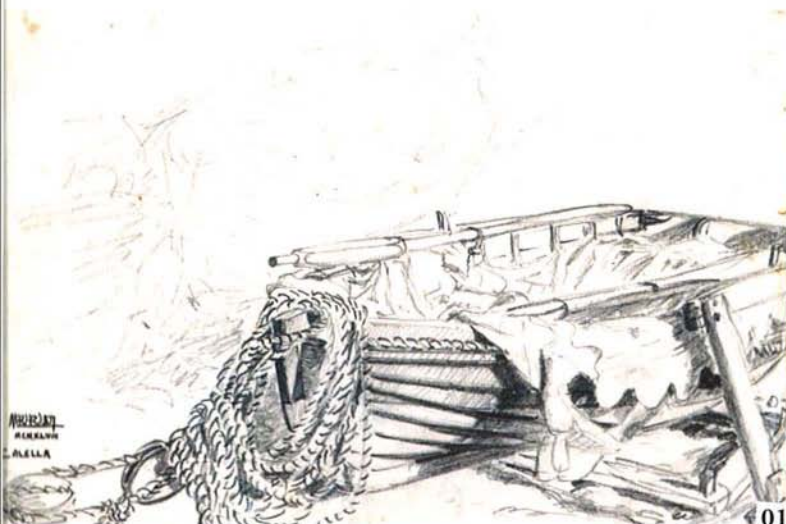

FIG. 1: BARQUES, 1948.
LLAPIS SOBRE PAPER, 16,2
X 25 CM. COL·LECCIÓ
AJUNTAMENT DE
PALAFRUGELL, DONACIÓ
GRASSOT GASULL.

FIG. 2: BARQUES VORA LA
PLATJA, AGOST 1952. OLII
SOBRE TELA, 23,9 X 32,7 CM.
COL·LECCIÓ AJUNTAMENT
DE PALAFRUGELL, DONA-
CIO GRASSOT GASULL.

de tertúlia com Josep Pla, Gallart, Gori i Frigola, o bé Fermí Vergés, Francesc Brunet, Josep Martí Clarà Bepes, entre d'altres. Tenim la sospita que Maria Ribot s'aproparà a la naturalesa des d'aquesta mateixa perspectiva. La seva obra és en certa mesura un perllongament del seu espai vital, d'uns carrers i camins recorreguts centenars de vegades i que ara els copsa amb el llapis, prenent la perspectiva de l'observador, tal com ella feia des de la seva bicicleta, amb la qual es passejava pels voltants de Palafrugell. Conèixer alguns bodegons i acadèmies portades a terme a les aules de Medir, els quals van esdevenir bàsics per a la seva incursió en el món plàstic. El contacte directe amb l'exterior és primordial per realitzar la seva obra, tal com testimonien els centenars de dibuixos i

02

05

Biblioteca Popular de Palafrugell

EXPOSICIÓN
Pinturas, Dibujos y Tallas

de
MARIA RIBOT
MERCEDES H. VILLAESCUSA
MARIA MASSA
ENRIQUE VILLANUEVA
ANTONIO G. LASHERAS

Del 18 de Julio al 10 de Agosto de 1956

MARIA RIBOT
GOUACHES
1. Paisaje de Palafrugell.
2. Vista de Calella.
3. Atardecer de Juma.
4. Escalera.

OLEOS
5. Calella.
6. Palé.
7. Rocas.

GRABADOS
8. Calella.
9. Palé.

MARIA MASSA
OLEOS
10. Rocas y delias.
11. Crisantesos.
12. Rocas.
13. Miniatura.

ENRIQUE VILLANUEVA
DIBUJOS
14 y 15. Calella.
16 y 17. Escalera.
18 y 19. Palé.
20. Miniatura.
21. Chonos.
22. Palafrugell.
23. Claustro de la Catedral - Barga.
24. La estación - Palafrugell.
25. Arboles.

MERCEDES H. VILLAESCUSA
OLEOS
26. Rincón hogareño.
27. Delias y hortensias.

ANTONIO G. LASHERAS
TALLAS
28. Coreografía Veneciana.
29. Pena en madera tallada.

05

04

apunts, presos a l'aire lliure. De la primera època es conserva un esbós d'unes barques (fig.1), molt probablement de Calella de Palafrugell, on la pintora es recrea amb el detall de la corda. Calella precisament serà l'espai escollit per realitzar la seva obra d'aquesta primera època, on plasmarà els seus racons a través de la tècnica de l'aquarel·la. És precisament en aquesta primera etapa que també realitzarà algunes obres a l'oli, com les barques vora a la platja (fig.2).

Ens trobem en un moment d'experimentació, de tast de diferents camins per trobar la direcció adequada. Sortia habitualment a pintar, sobretot des del Canadell, on la família hi tenia un "sòtano", i ella s'hi instal·lava sovint amb els seus pinzells per tal de copsar el mar i les roques de la platja. També prendrà apunts de les dones teixint les xarxes tal com podem veure a diferents dibuixos (fig.3), i precisament més endavant partirà d'alguns d'aquests esbossos per efectuar la seva sèrie de gravats.

La primera exposició de la qual tenim coneixement que va participar és de l'any 1951, al I Concurs Exposició d'Art Local de Pals², on va obtenir el premi de 100 pessetes dins la categoria d'aquarel·la i dibuix amb la peça *Centineta de la tarda*. El seu mestre,

FIG. 3: DONES TEIXINT XARXES. 18.07.1955. LLAPIS SOBRE PAPER. 27,4 X 38,4 CM. COL·LECCIÓ AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL. DONACIÓ GRASSOT GASULL.

FIG. 4: EL BARRET. 24.07.1959. AQUAREL·LA I GUAIX SOBRE PAPER. 32,1 X 52,4 CM. COL·LECCIÓ AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL. DONACIÓ GRASSOT GASULL.

FIG. 5: PALAFRUGELL. 1957. TINTA SOBRE PAPER, 34,5 X 48,5 CM. COL·LECCIÓ GICH-TEIXIDOR. FULLETÓ DE L'EXPOSICIÓN DE LA BIBLIOTECA POPULAR DE PALAFRUGELL. QUE VA TENIR LLOC ENTRE EL 18 DE JULIOL I EL 10 D'AGOST DEL 1956. ARXIU MUNICIPAL DE PALAFRUGELL.

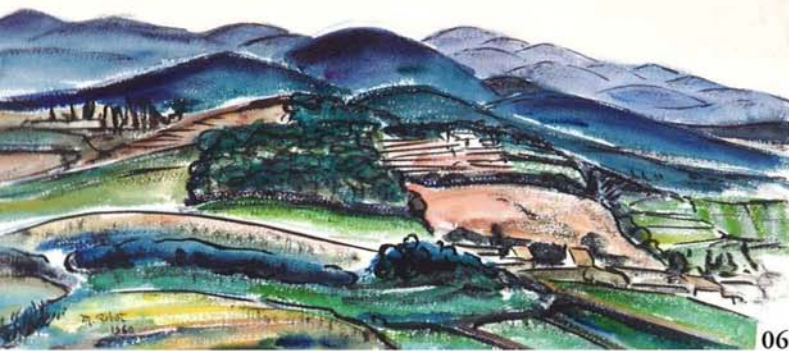

FIG. 6: PAISATGE, 25 SETEMBRE 1960. AQUAREL·LA I GUAIX SOBRE PAPER, 32,7 X 51,7 CM. COL·LECCIO AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL, DONACIO GRASSOT GASULL.

FIG. 7: ESCLANYÀ, 1952. TINTA I GUAIX SOBRE PAPER, 32,3 X 49,3 CM. COL·LECCIO AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL, DONACIO GRASSOT GASULL.

FIG. 8: REGENCÓS, 27.10.1963. TINTA I AQUAREL·LA SOBRE PAPER, 50 X 65 CM. COL·LECCIO AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL, DONACIO GRASSOT GASULL.

FIG. 9: PAISATGE DE L'EMPORDANET, 1961. AQUAREL·LA SOBRE PAPER, 31,8 X 52 CM. COL·LECCIO AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL, DONACIO GRASSOT GASULL.

FIG. 10: XIPIRERS, 30.05.1966. TÈCNICA MIXTA SOBRE PAPER, 50 X 64,7 CM. COL·LECCIO AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL, DONACIO GRASSOT GASULL.

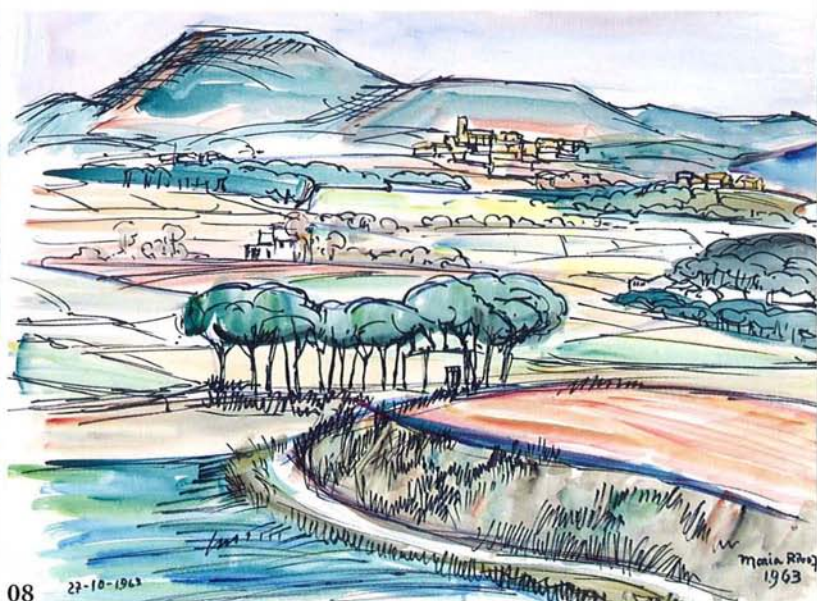
Lluís Medir, va guanyar el premi de 300 pessetes dins la mateixa categoria, amb l'obra *Ampurdán mira al mar*.

A Calella es fixarà amb una roca anomenada "el Barret", de la qual n'executarà diferents versions i apareixerà en vàries de les obres. "El Barret" serà l'excusa per experimentar amb el color i les tècniques: aquarel·la, guaix, etc., tal com podem veure a la composició del 24 de juliol de 1959 (fig.4). Als anys cinquanta i seixanta explora el paisatge dels voltants de Palafrugell, que serà objecte dels seus pinzells, tal com podem observar al dibuix d'una vista general de la població (fig.5).

El 1956 Ribot participarà a l'exposició de la Biblioteca Popular de Palafrugell juntament amb els pintors Mercedes H. Villaescusa, Enrique Villanueva i Antonio G. Lasheras, que tindrà lloc entre el 18 de juliol i el 10 d'agost. Pel *Diari de la Biblioteca Popular de Palafrugell*, sabem que la mostra es va inaugurar amb les autoritats locals i que van ser "muy comentados los trabajos expuestos, causando sorpresa, agrado y en cierto modo admiración"³. Per aquest mateix Diari tenim notícia que la pintora va anar a recollir dos dels seus quadres que havien quedat de l'exposició el 7 de setembre de 1956, i decideix donar-ne un a la Biblioteca el qual se l'emporta per posar-li ella mateixa el marc. De fet Ribot és una persona manyosa, acostumada a treballar amb les mans, i no és estrany que s'emmarqui les seves aquarel·les. La premsa de l'època ens fa coneixedors que l'activitat plàstica de Ribot és desconeguda pel gran públic,

07

08

23-10-1963

Maria Ribot
1963

09

Maria Ribot
1963

mentre que sí es coneix la seva obra escrita, que va encetar a finals dels quaranta: "Una agradable sorpresa nos ha ofrecido Maria Ribot de la que no conocíamos otras actividades que la de hábil escritora"⁴. Sobretot són molt elogiades les aquarel·les i els gravats, en canvi els olis no tenen la mateixa bona acceptació⁵. Les obres que presenta en la tècnica de guaix són: *Paisaje de Palafrugell*, *Vista de Calella*, *Atardecer de Junio* i *Esclanyà*. En la tècnica de l'oli presenta *Calella*, *Pals* i *Rocas*, i hi són presents els dos gravats *Calella* i *Palamós*. Ella, junt amb el pintor Enrique Villanueva, són els qui tenen major nombre de peces, mentre que els altres participants de la mostra tan sols

tenen exposats entre quatre i dos quadres.

A finals dels anys cinquanta i principis dels seixanta treballarà sobretot amb guaixos, emprant uns colors intensos que il·luminen els seus paisatges, del Baix Empordà, com ara *Paisatge* (fig. 6), dominat pels tons verdosos. Lentament aniran desapareixent a les seves aquarel·les les intenses línies negres que marquen el perfil del paisatge, i que són presents a les obres més primerenques, tal com podem observar a la peça del 1952 (fig.7) on el dibuix té el paper predominant marcat per unes línies gruixudes. A Ribot li agradarà mostrar-nos el seu paisatge vital, des d'un punt de vista alçat, amb una gran perspectiva oberta, on el nostres ulls es perdran en la llunyania, tal com succeeix a *Regencós* (fig.8) on a l'horitzó emergeixen les cases petitoines d'aquesta població, o bé a *Paisatge de l'Empordanet* (fig.9) amb les Gavarres al fons, on contrasta el color blau turquesa del cel amb el groc dels feixos de palla en el camp. Els anys de finals dels cinquanta i principis dels seixanta signifiquen un moment d'experimentació, utilitzant tècniques mixtes a alguns dels seus paisatges com és el cas de *Xiprers* (fig.10), amb el Mas Pla al fons, i també encetarà un seguit de dibuixos aquarellats, dins una línia més imaginativa i màgica, com és el cas de *Gats* (fig.11), o bé *Noi reposant* (fig.12), els quals tenen la seva correspondència amb alguns dels seus relats, poemes i contes. Per exemple els gats són presents a la seva narració "Cuando llega el invierno", del 1956, que es va publicar a la revista *Canigó* (Figueres), i hi són descrits com: "Viendo los gatos blancos y negros libres, huidizos i desconfiados, la niña casi sonríe..."⁶. De fet els gats que ens presenta Ribot són màgics, sota una lluna de mel es passen per damunt dels teulats orgullosos, i encarnen per a l'artista la llibertat, una llibertat que possiblement ella no gaudia plenament per la seva entrega absoluta a l'empresa familiar, destinant tan sols els caps de setmana a la seva feina creativa, en la qual sens dubte se sentia còmode. En aquests anys seixanta treballa plenament, presentant-se a diferents concursos literaris i també de pintura com és el Concurs de "Christmas" de Granollers, organitzat pel "Grup Boul Mich", on va obtenir el tercer premi. De fet la producció de gravats per enviar felicitacions de Nadal als seus coneguts íntims, és un reflex més de la seva capacitat creativa que explora en múltiples direccions. El *Noi reposant* (fig.12) el podem identificar amb una figura masculina present a alguns dels seus poemes, que molt probablement idealitza, i que sempre es troba relacionada amb el mar. Apareix per exemple al poema *Una nit a l'aire lliure* del 1945: "Ressonen perduts/ els corns de Neptú./ M'adormo desperta/

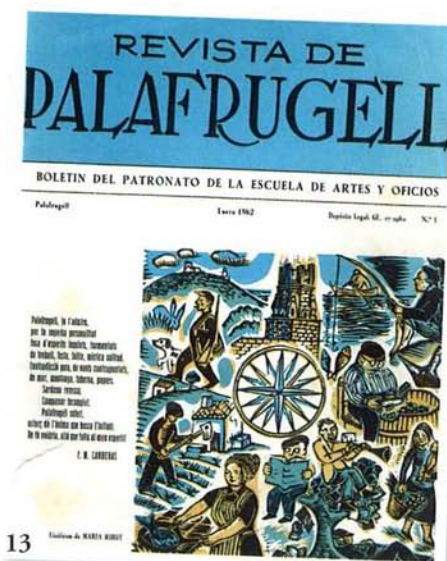

FIG. 11: GATS. 03.06.1962. GUAIX SOBRE PAPER. 34,5 X 52 CM. COL·LECCIO GICH-TEIXIDOR.

FIG. 13: PORTADA DE LA REVISTA DE PALA FRUGELL DEL GENER DE 1962. ARXIU MUNICIPAL DE PALA FRUGELL.

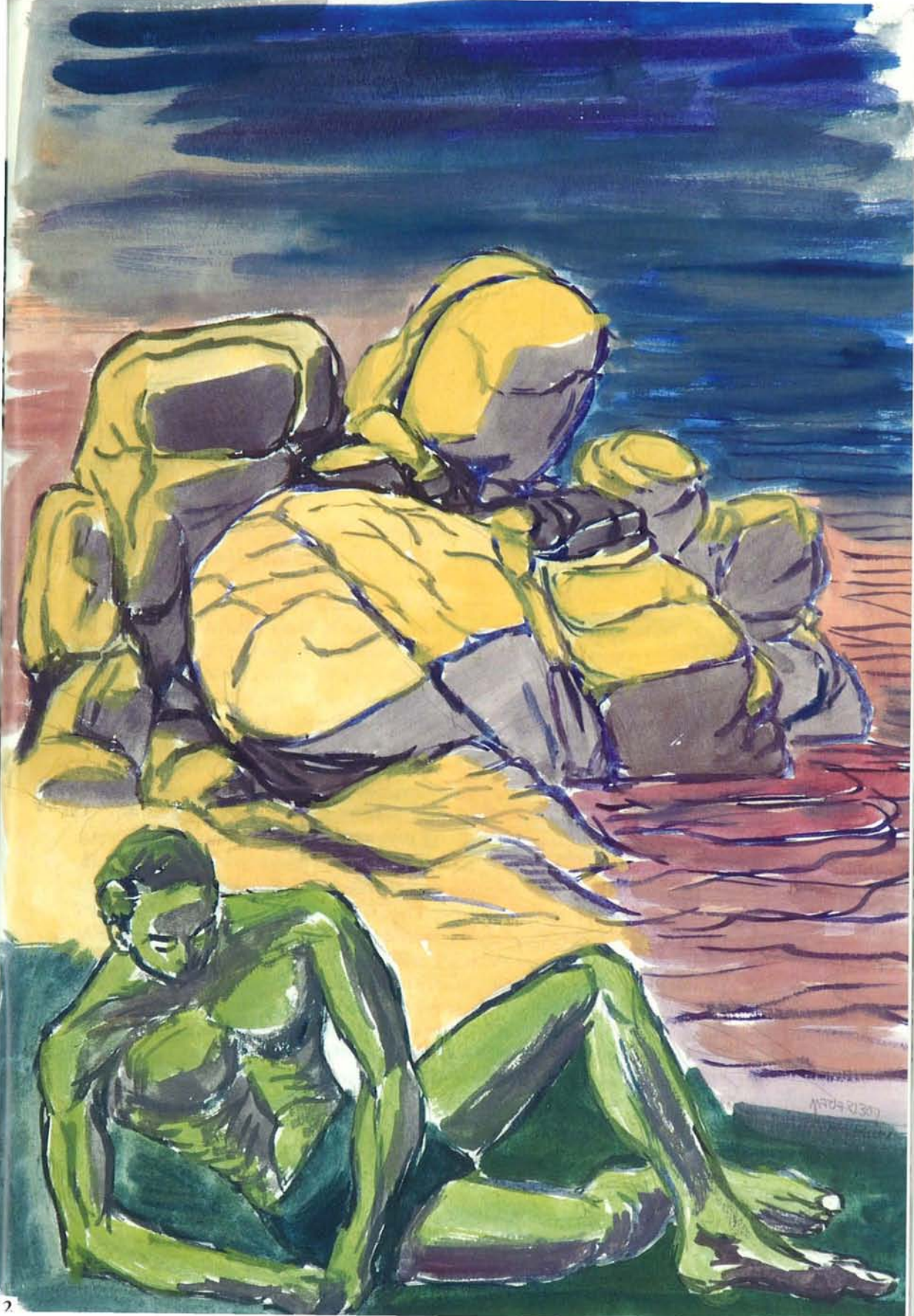
en un núvol triomfant/ La platja és deserta,/ penso en ell, en tu...”.

D'aquests anys seixanta són les portades de la *Revista de Palafrugell*, una primera del gener de 1962 (fig. 13), un esplèndid gravat on surten sintetitzats tots els personatges de la societat palafrugellenca: la mestressa de casa fregint el peix, el pagès llaurant el camp, el carrador de taps de suro treballant, el caçador, el pescador i el lletraferit lliurats a la seva activitat, i finalment el músic de cobla tocant la tenora, tots plegats englobats al voltant del campanar de Sant Martí de Palafrugell. En certa mesura Ribot pren el relleu de Medir en la seva creació iconogràfica dels personatges de l'Empordanet, presents als llibres de Josep Pla *Coses vistes* (1949) i *Peix Fregit* (1954), tots dos il·lustrats pel mateix Medir i per Josep Martinell. L'altra portada de la *Revista de Palafrugell* és del juliol del mateix 1962, on al centre hi ha un músic tocant el flabioli i el tamborí, i el tema central és la celebració de la Festa Major de Palafrugell, representada per les sardanes, els infants als cavallets, els àpats i el ball de nit. De juliol del 1964 és una altra de les portades d'aquesta revista, on hi apareixen les remendadores de xarxes a la platja del Canadell. En aquests anys seixanta, amb aquests gravats posa les bases per a la realització posterior dels calendaris impresos sobre suro que li encarregaran importants fabricants d'aquesta matèria primera als anys vuitanta. Els anys seixanta són claus per a l'evolució i la direcció que ha de prendre la seva obra, i de fet sabem per diverses fonts orals⁷ que Josep Martinell⁸ va intentar convèncer la mare de la Maria Ribot, Maria Gasull, perquè la seva filla es pogués dedicar a la pintura i es deslligués un xic de la feina de la fabrica de teixits de punt. Però la mare no va voler cedir gota, i ni tan sols l'argument que sempre podrien trobar una altra persona que teixís jerseis, mentre que l'obra de la Maria era única i ningú no la podia substituir, no va convèncer a una mare acostumada a dictar a les seves dues filles tot allò que havien de fer. Aquesta estima i admiració que sentia Martinell envers la Maria Ribot i la seva obra és present a l'article que li dedica al *Programa de la Festa Major de Palafrugell*, on precisament en destaca la seva humilitat i discreció, i l'anima a continuar treballant dins la línia de la literatura i la pintura: “És el cas de Maria Ribot que com una ombra fugitiva mira de passar desapercebuda. Perquè, val a dir-ho, ens trobem que els palafrugellencs tenim entre nosaltres una dona d'una sensibilitat finíssima i amb mitjans propis d'expressió, i ho ignorem”.⁹ Aquests elogis provinents d'un home, en un món creatiu tradicionalment d'homes (Josep Pla, Lluís Medir i el mateix Martinell) té el seu mèrit, i ens fa adonar que tota l'obra de Ribot no sorgeix de manera arrauxada, sinó que a mesura que passin els anys cada vegada serà més meditada i treballada. Per altra banda Martinell i Ribot tenien molts punts en comú, un mateix mestre: Lluís Medir, i la pràctica artística com a una afició, en el cas de Martinell, als seus inicis, perquè tenia l'ofici de pintor de parets; tots dos segueixen les arrels noucentistes dels artesans, de la pràctica dels oficis, el treball de les mans, la base de la qual era transmesa per Medir des de l'Escola d'Arts i Oficis. A més Martinell i Ribot vivien un a prop de l'altra, i en certa manera esdevenen ambdós solitaris, en un món interior i creatiu molt profund i imaginatiu.

Podem considerar aquesta etapa de la Maria Ribot com la més màgica i creativa, en un moment explosiu de treball literari i plàstic.

Als anys setanta a poc a poc el dibuix esdevindrà més dolç, perdent les marcades líni-

FIG. 12: NOI REPOSANT.
1953. TÉCNICA MIXTA
SOBRE PAPER, 49 X 34,4
CM. COL·LECCIÓ AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL.
DONACIÓ GRASSOT
GASULL.

14

15

es negres, i el perfil dels arbres, les plantes i les muntanyes serà gairebé vaporós. Aquest canvi de la plasmació del paisatge és fruit de la interiorització d'aquests paisatges, aquests entorns naturals que la Maria recorria un cop darrere l'altre en les seves passejades amb bicicleta, tal com la recorden molts dels seus amics i veïns. El seu espai preferit per observar i dibuixar era des de les Torretes, on va realitzar la major part de la seva obra a partir de finals dels anys seixanta. Les aquarel·les també perdran les línies que remarcaven el paisatge i el color fluïrà lliurement, sense límits.

El 1972 participà a la primera exposició col·lectiva de la recent estrenada Sala Empordà, on hi va penjar les seves peces al costat del planter d'artistes palafrugellencs i de les rodalies d'aquell moment¹⁰: Rodolfo Candelaria, Roger Deulofeu Bonnin, Josep Puig, Garcia, Costa Sobrepera, Turró, Remi i Ricard Rotllan. Sabem que a aquesta mostra hi va presentar tres gravats, representatius del microcosmos de l'Empordanet, els quals van crear molta expectació, i que fins hi tot van sorprendre perquè públicament l'obra plàstica de Ribot era desconeguda, fins el punt que els tres gravats d'aquesta mostra van originar un article de Xavier Amir a *Los Sitios*¹¹. De fet la petita col·laboració a aquesta exhibició representa el retorn públic de Maria Ribot com a artista, després d'un llarg silenci, malgrat que ella al seu taller i a l'exterior no va deixar mai de treballar. A patir d'aquell moment la seva presència a les exposicions col·lectives d'aquesta sala serà habitual; destaquem la seva participació a la del 1974 juntament amb Roger Deulofeu Bonnin, Rodolfo Candelaria, Costa Sobrepera, Modest Cuixart, Didac, Fontanet, Harwood, Iglesias, Martinell, Josep Puig, Remi, Rocas, Ricard Rotllan, Turró i Vegonyós. D'aquesta mostra, el que va

FIG. 14: LA FANGA I EL MAS PLA, LLOFRUJ, 18.05.1980. TINTA SOBRE PAPER, 21,8 X 50 CM. COL·LECCIÓ AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL, DONACIÓ GRASSOT GASULL.
FIG. 15: BODEGÓ, 24.04.1987 TINTA I AQUARELLA SOBRE PAPER, 50 X 65 CM. COL·LECCIÓ AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL, DONACIÓ GRASSOT GASULL.

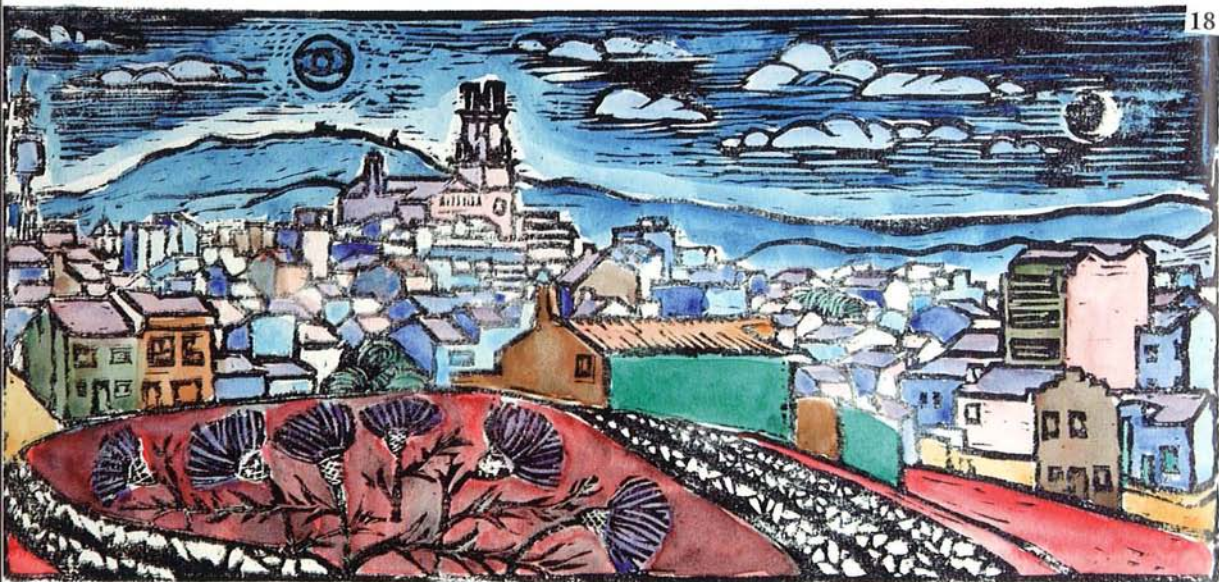

sorprendre de les peces presentades per Ribot va ser un pirogravat sobre fusta i acolorit amb temàtica calellenca, tal com ho explica el cronista Tapiola¹². El 1975 pren part a la mostra inaugurada el 5 d'abril de la Sala Altamira de Palafrugell, conjuntament amb els artistes Costa Sobrepera, Tormo, Puig Clausell, Rodolfo Candelaria, Roger Deulofeu Bonnin, Tomàs Moret, Vergonyós, Joan Fuster i Guillem Rocas. També destaquem la seva participació a la col·lectiva de la Sala d'Art Empordà del 1976, que va ser presentada pel crític d'art Gil Bonancia, on s'hi van afegir a més dels anteriors pintors esmentats Joan Pericot, Tormo i Maldonado. Altres exposicions col·lectives de la Sala d'Art Empordà a les quals va prendre-hi part són les del 1977, 1978, 1979, i les dels anys vuitanta, entre les que destaquem les del 1980, 1982, 1983 i 1984.

Aquest dibuix lliure, àgil i ràpid tindrà continuïtat als anys vuitanta, i un dels escenaris que li agradarà de retratar al seu quadern d'apunts serà el Mas Pla, tal com podem veure a *La Fanga i el Mas Pla Llofriu* (fig.14). A finals dels vuitanta encetarà una sèrie de dibuixos destinats a les plantes, tant decoratives com comestibles: tomateres, bròquil, i també treballarà el pa. Deliciós és el *Bodegó* de 1987 (fig.15), amb un ram de flors silvestres i dues fruïteres, una a cada extrem, amb llimones i pomes. De fet sabem que sentia debilitat per les plantes, i a més tenia un hort que ella i la seva germana cuidaven on hi havia una parra que dels seus raïms en feien vi¹³. Aquests esbossos li

FIG. 16: TOMATES, 1991. AQUARELLA SOBRE PAPER. 47 X 25 CM. COL·LECCIÓ MERCE GASULL.
FIG. 17: CALENDARI DEL 1989 IMPRES SOBRE SURO AMB DOTZE ILLUSTRACIONS DE TEMÀTICA DECORATIVA SOBRE FRUITS. COL·LECCIÓ MARIA GRASSOT.

PALAFRUGELL, Vista nocturna des de Les Torretes.

Maria Ribes - 1980

serviran de base per a la il·lustració del llibre del 1991 *La cuina de l'Empordanet. La Picada*¹⁴, amb textos de Jaume Fàbrega i una il·lustració a la portada de Francesc d'A. Casademont. D'aquest mateix 1991 són aquestes tomates de penjar (fig. 16) que sembla que prenguin vida, enfilant les seves branques per la canya de fusta. Als anys vuitanta continuarà en especial la seva producció de gravats al linòleum, que li serviran de punt de partida per portar a terme els calendaris que li encarreguen importants fabricants de la zona. Destaquen el del 1988, dedicat a les plantes, una de les seves febleses, el del 1989 (fig.17) on hi apareixen fruites màgiques penjades de les seves branques amb uns colors intensos i llunts, i el del 1991 on cada estació està representada per les seves menges característiques: la tardor amb el caçador de bolets, l'estiu amb els pescadors i el peix, etc. Lluís Serra¹⁵, de la impremta Palé, recorda la metodologia precisa amb què la Maria tenia cura de tots els acabats i els detalls, per tal d'arribar a culminar el producte final. Els gravats, a més de servir-li de base per als calendaris, també tindran una finalitat il·lustrativa com és el cas de la portada de la *Cantada Nadalena* del 1979 de la *Coral Mestre Sirés*. Si als guaixos i al dibuix el centre creatiu serà el paisatge, als gravats la base del treball seran els personatges de Palafrugell i el seus entorns, amb les seves architectures, com l'església de Sant Martí. Tenim notícia¹⁶ que una part de la producció dels gravats els venia a un establiment del carrer Comtal de Barcelona. Per altra banda a la botiga de l'ebenista Lluís Negra¹⁷ de Palafrugell també hi portava algun gravat i aquarel·la a fi de posar-los a la venda.

A finals dels vuitanta realitzarà l'estampació a samarretes de cotó de dissenys d'escuts de Palafrugell, elaborats per ella mateixa, on de nou jugarà amb els edificis de la Vila. Entre tots els seus gravats, realitzats meticulosament al linòleum i a la fusta, en destaquem *Vista nocturna de Palafrugell des de les Torretes* (fig.18), el seu espai preferit, on no hi deixarà mai de pintar i dibuixar fins que la seva salut li ho permeti. ●

FIG. 18: PALAFRUGELL DES DE LES TORRETES, 1980. GRAVAT SOBRE PAPER I ACOLORIT AMB TÈCNICA MIXTA. 32,5 X 50 CM. COL·LECCIÓ GICH-TEIXIDOR.

EL GRAVAT: UNA PASSIÓ EN LA VIDA DE LA MARIA

Dins la faceta artística de la Maria Ribot, el gravat era el seu aspecte més conegut i més popular dins la societat palafrugellenca. S'inicia en aquesta tècnica als anys cinquanta, i tots els gravats tenen el denominador comú d'estar contextualitzats en el microcosmos de Palafrugell i l'Empordanet. Parteix sempre dels múltiples apunts presos en el seu context més proper, per seguir-los elaborant, treballant, i gravar-los més tard sobre fusta o bé al linòleum.

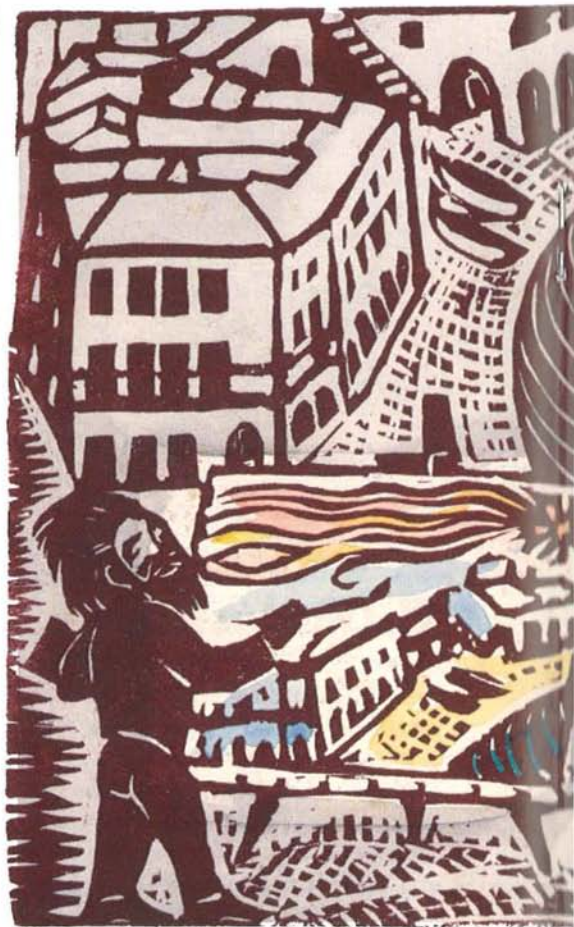
De fet la producció de gravats de Ribot és fruit del procés de tota una vida dedicada a la perfecció del dibuix, i del detallisme; cadascun dels gravats prové d'un altre d'anterior més simple, que ella sempre tracta de completar o variar. Aquest és el cas de la *Venedora amb gallines* (fig.19), del 1978, del qual n'hem de trobar el seu antecedent del 1958, on tan sols hi havia la dona gran amb les gallines i l'església de Palafrugell, mentre que la finestra amb la noia jove en actitud somiadora no hi era. La composició del 1978 va ser realitzada per aplicar-la a una de les seves felicitacions, veritables petites joies que enviava als seus amics i familiars. Altres d'aquests linòleums van ser impresos sobre suro, com és el cas d'una sèrie que li va encarregar el galerista Josep Gich el 1976. També sobre aquest material va imprimir el dibuix dels seus gravats en objectes útils, com són els calendaris de finals dels vuitanta i principis dels noranta, o bé els estalvis de taula.

Deliciosa és l'obra *Pintor a Calella* (fig.20) on es mostra un pintor amb posat hippy lliurat a la seva tasca de plasmar les voltes de Calella, amb una generosa barba que conjunta amb els seus cabells llargs. Un altre dels linòleums que és la suma de diversos anteriors gravats és *El "sòtano" de Calella* (fig. 21), una exquisida peça que ens mostra des del seu espai íntim aquells racons de Calella on ella ha treballat i pintat

1978

maria rebuy

1976

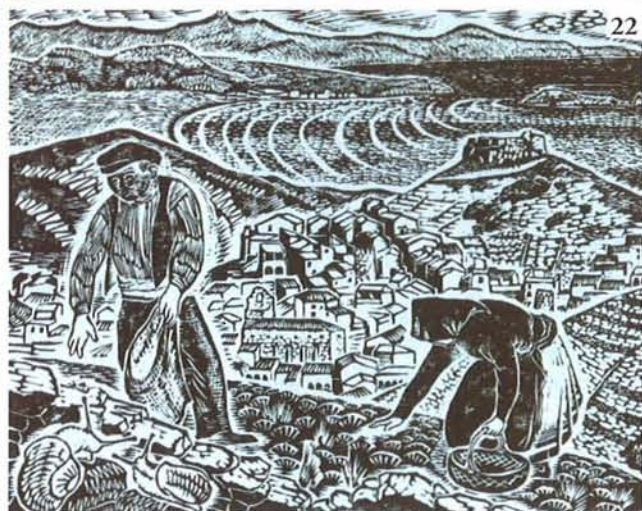
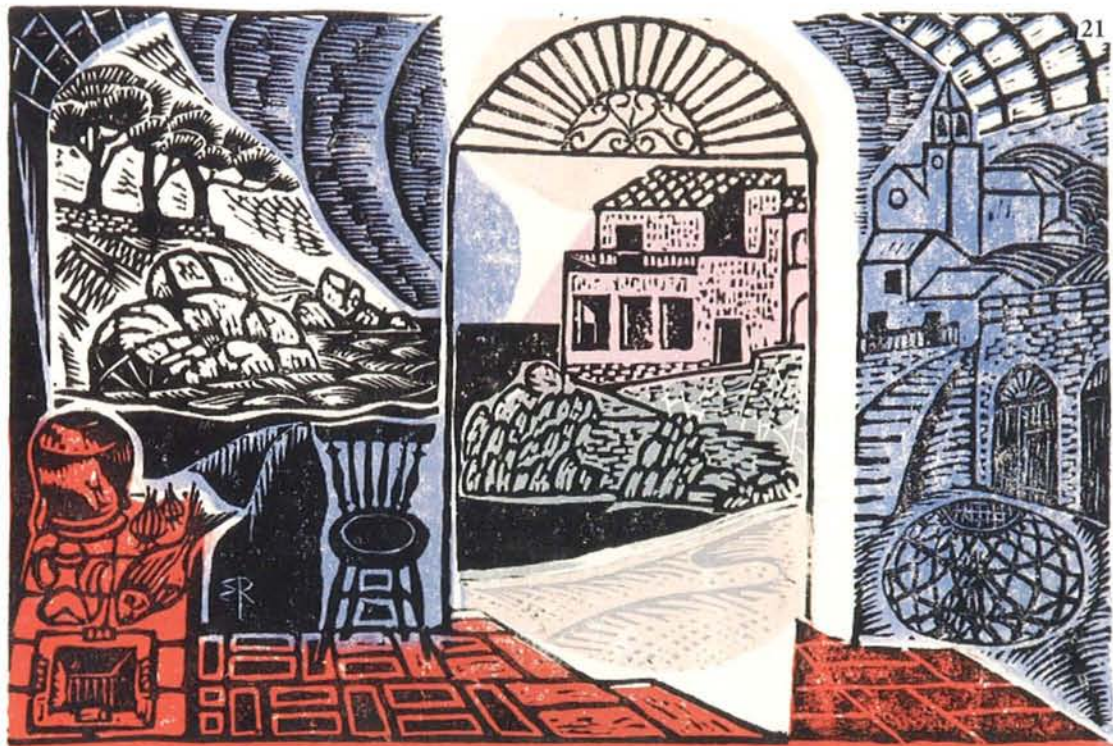
maria rebuy

FIG. 19: VENEDORA AMB GALLINES. 1978. GRAVAT SOBRE CARTOLINA. I ACOLORIT AMB TÈCNICA MIXTA. 16,8 X 11,7 CM. COL·LECCIÓ AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL. DONACIÓ GRASSOT GASULL.

FIG. 20: PINTOR A CALELLA. 1976. GRAVAT SOBRE CARTOLINA. I ACOLORIT AMB TÈCNICA MIXTA. 17,5 X 12,5 CM. COL·LECCIÓ AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL. DONACIÓ GRASSOT GASULL.

en nombroses ocasions: els Tres Pins, el Canadell i l'església de Calella. Tots aquests paisatges formen part de la seva cartografia personal i vital, i ens la mostra des de l'interior del "sòtano", on es desplaçava a les seves estones lliures a partir de finals dels anys quaranta, quan s'inicia a la pintura. Aquest interior, amb la seva cadira, els estris de cuina i de menjar i la gambina, té un significat especial per a la Maria, i més vist des de la distància atès que representa la llibertat i moltes il·lusions que l'empentaven en la seva activitat creativa.

Tots els personatges d'aquestes composicions tenen un to atemporal, no es troben ubicats en un moment concret, sinó que apareixen hieràtics, i als seus escenaris el temps no corre, està congelat, no existeix, d'aquesta manera la imatge que ens aporten és eterna, d'un passat profund, perdut i irrecuperable en la major part dels casos,

tal com podem observar a *Paisatge de Begur* (fig. 22), amb aquests dos pagesos que tenen cura del seu tros d'hort: l'home sembla que caci cargols i la dona va recollint els fruits de la seva sembra, i al fons Begur i la plana de l'Empordanet, tota verge, amb les muntanyes al darrere. Tots aquests paisatges dels gravats i els seus habitants estan

ubicats a l'espai del mite, per la seva atemporalitat, per la seva virginitat paisatgística i pel seu traç segur, simple i detallista alhora. Ja formen part de la iconografia plàstica de l'Empordanet, un univers ric i fascinant. ●

FIG. 21: EL "SOTANO" DE CALELLA. GRAVAT SOBRE CARTOLINA I ACOLORIT AMB TÈCNICA MIXTA. COL·LECCIO AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL. DONACIÓ GRASSOT GASULL.

FIG. 22: PAISATGE DE BEGUR. GRAVAT SOBRE PAPER BLAU. COL·LECCIO AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL. DONACIÓ GRASSOT GASULL.

TOGRAFIA

Una altra activitat que Maria Ribot va exercir durant un temps limitat és la de la fotografia, que va anar més enllà de la realització de les instantànies, ja que fins i tot les revelava sempre preocupada per trobar el punt equilibrat entre llum i ombra. Moltes de les fotografies que s'han conservat són dels paisatges dels voltants de Palafrugell, que emergeixen com paradisos perduts, presos des de l'aire: Aigua Xelida, Pals, les Torretes, el camí d'Ermedàs, la plana amb el Montgrí al fons, etc. Totes aquestes imatges per una banda ens donen testimoni del recorregut de Ribot per l'Empordà a la recerca de

MARIA RIBOT DINS
L'AIGUA, A LA PLATJA
DEL CANADELL. C. ANYS
CINQUANTA. ARXIU
FAMILIAR.

FIG. 23: PAISATGE. FOTO-
GRAFIA SOBRE PAPER. C.
ANYS SEIXANTA-SETANTA.
COL·LECCIÓ MARIA
GRASSOT.

FIG. 24: DES DEL CASTELL
DE SANT SALVADOR. FO-
TOGRAFIA SOBRE PAPER.
C. ANYS SEIXANTA SETAN-
TA. COL·LECCIÓ MARIA
GRASSOT.

FIG. 26: PAISATGE DES
DEL BALCO DE CASA. FO-
TOGRAFIA SOBRE PAPER.
DESEMBRE 1962-GENER
1963. COL·LECCIÓ MARIA
GRASSOT.

paisatges i alhora, un cop revelada la fotografia, li serveix d'estudi per a la perspectiva de realitzar els seus dibuixos i aquarel·les. Que a ella no li interessa la figura humana queda molt clar en algunes d'aquestes fotos, on hi apareixen una parella de persones grans caminant d'esquenes, possiblement els seus pares (fig. 23), o una altra on s'hi observa tota la plana de l'Alt Empordà des del Castell de Sant Salvador amb un home que d'esquenes està observant com nosaltres el gran espectacle que no és altre que el de la naturalesa (fig. 24). En certa mesura amb la fotografia Ribot abraça aquells paisatges que a la seva pintura no acaba de copsar en la seva totalitat, ens referim a les cales de Palafrugell i Begur (fig. 25), amb una natura feréstega, que a les seves aquarel·les i dibuixos és en cert sentit més dòcil, més ordenada en àmplies perspectives i horitzons sense fi. La fotografia li serveix per situar-se darrere l'objectiu i experimentar, gaudir de l'espectacle de la naturalesa també present als seus escrits. ●

FIG. 25: AIGUA XELIDA (TAMARIU). FOTOGRAFIA SOBRE PAPER. C. ANYS SEIXANTA-SETANTA. COL·LECCIÓ MARIA GRASSOT.

TERATURA

Ens imaginem que Maria Ribot va realitzar la seva activitat com a escriptora des de sempre, primer els poemes i després els contes, narracions curtes contextualitzades sempre dins el seu Empordanet, plenes de sensacions, emocions, sentiments, tot un món interior que l'artista posava a l'abast dels lectors. Entre els seus papers personals s'han trobat alguns poemes inèdits, com *Una nit a l'aire lliure* (fig. 27), o bé *Coloraines estivals*, els quals parlen de l'amor, de la solitud i a on la natura es fa paraula: el mar, la lluna, el cel, són elements gairebé sempre presents entre els seus poemes i les seves

MARIA RIBOT DAVANT
UNA TASSA DE CAFÈ. C.
ANYS CINQUANTA. ARXIU
FAMILIAR.

Una nit a l'aire lliure

Set llums es retorcen,
s'allarguen i brillen,
tremolen, s'esquitllen
per dins de la mar.
La sorra és humida,
les barques no es mouen,
es sent en les roques
de l'aigua el ronzar.

Negroses figures
avran de la platja,
de dues en dues
es parlen d'amor.
Promeses incertes,
mirades salvatges,
enyoren la llama
que els dona color.
Les brumes turistes,
fumant cigaretes
circulen vestides
amb llargs pantalons.
Es l'hora més bella,
ja no hi ha siluetes,
sols ombra entreombres
les persones són.

Gombada d'esqueues
a sobre nues pedres
enmig les tenebres

FIG. 27: ANVERS I REVERS
DEL POEMA MANUSCRIT
"UNA NIT A L'AIRE LLIURE".
DATAT A PALAFRUGELL
EL NOVEMBRE DE 1945.
ARXIU FAMILIAR.

mplo els estels.
xi puc percebre
atec milenari,
la maquinària
fa moure els cels.

enso que dormo
un mar sense onades,
un plor de rosades
mulla el cabell.
lpro les pedres
tes de lluna,
n calfred, tot d'una
fa pensar amb ell.

llums continuen
ut. ¿Més no sento?
onem pobrets
oms de Vèptiu.
lorino desherba
n mirall triomfant.
atja és deserta,
en ell, en tu...

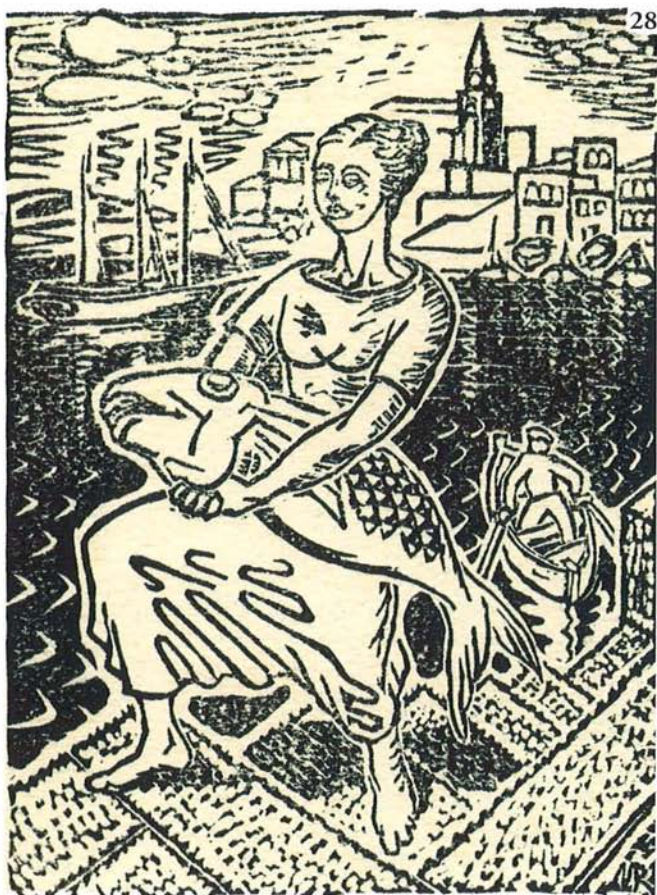
Marianby

XII del MCMXLV.

narracions. Però si una producció pesa més que cap altra és la de la narració curta o bé el conte, que porta a terme a principis dels anys cinquanta i amb la qual es presentarà a diversos concursos d'escriptura tant en llengua catalana com en llengua castellana. El 1952 va rebre la Primera Menció Honorífica del concurs literari de *El Almanaque Calendario El Ampurdanés*, per la seva composició poètica *Cançó de la Tramuntana*, que es va publicar posteriorment a la revista *Canigó*, l'abril de 1956, i amb motiu de la qual va realitzar un dibuix de la mateixa tramuntana. En aquest concurs curiosament es va presentar sota el pseudònim: "Ana Emporiana". El mateix 1952 es va presentar al I concurs de narracions de la revista *Meridiano síntesis de la prensa mundial*, de Madrid, amb l'assaig "Una invasión deseada: ¡¡Turistas !!¹⁸", que es va publicar a la mateixa revista, número 116, l'agost de 1952. Aquesta narració curta analitza el tipus de turistes que arribaven en aquells moments a Palafrugell i a l'Empordà, caracteritzant-los amb certa ironia.

El 1953 guanya el premi literari de la ciutat de Palamós amb *Elogi secret de Palamós*, on de nou els elements naturals són el centre de l'elogi amb la descripció d'un seguit de sensacions i emocions que l'autora experimenta: "Anar a Palamós és retrobar el mar. El blau del mar i el seu batec, sempre igual i canviant, li dóna una gràcia poderosa [...] Té les línies d'una xilografia primitiva i el gust d'una llesca de pa amb tomàquet amb sardina a la brasa i un raïm"¹⁹.

Martinell, al text del *Programa de la Festa Major de Palafrugell* de 1972,

28

1953

Maria Ribot

FIG. 28: DONA I PEIX.
1953. GRAVAT PORTAT A
TERME PER IL·LUSTRAR
L'ELOGI A PALAMÓS COL·
LECCIÓ AJUNTAMENT DE
PALAFRUGELL, DONACIÓ
GRASSOT GASULL.
PORTADA DE LA REVISTA
CANIGÓ, DEL MAIG DE
1954, NÚM. 3, EL NÚMERO
ON RIBOT ENCETA LA
SEVA COL·LABORACIÓ
ESCRITA A LA PUBLICACIÓ.

apuntava una possible influència de Josep Pla en l'escriptura de Ribot, qüestió que troba quasi natural perquè considera que "ha estat el mestre de tots plegats"²⁰. De fet sabem que coneixia Pla, i a més l'admirava, com ho prova que la seva biblioteca tenia un espai reservat als seus llibres molts dels quals l'escriptor els hi va anar regalant, tal com sabem per un llistat²¹ que ella mateixa va confeccionar dels "llibres que em regalà Josep Pla", on hi apareixen la majoria de les obres publicades per l'escriptor de Palafrugell entre finals dels quaranta i els anys cinquanta, fet que ens indica que es coneixien des de feia molt de temps. I molt probablement va ser el mateix Pla la porta d'entrada a la revista *Canigó*, editada a Figueres i de caràcter marcadament cultural. Ribot hi publicarà articles des del 1954 fins el 1956 amb una certa continuïtat. Es va estrenar amb la columna "El Ampurdán a la Moda", el maig de 1954, però a partir d'aquell moment va presentar narracions curtes i contes, tots els quals contextualitzats a l'Empordanet, alguns de caràcter més social que d'altres com és el cas d'"Agosto acaba en Llafranch", del 1954, on ens descriu un vespre del

mes d'agost a Llafranc amb els estiuejants passejant-se vora la platja, en canvi d'altres narracions podem considerar-les prosa poètica com ara *Mort de Primavera*, també del 1954.

Desconeixem els motius de perquè Ribot deixa de publicar a la revista *Canigó* a partir del 1956, i no hem localitzat altres publicacions on hagués pres part amb els seus textos. Sembla que la seva activitat literària finalitza, almenys de manera pública, aquest 1956, mentre que la seva activitat plàstica no deixarà de créixer i desenvolupar-se. No podem perdre de vista que totes les manifestacions artístiques les porta a terme quan la

feina a la fabriqueta li ho permet, per tant no és el centre de la seva vida quotidiana, però quan es llança a pintar o bé a escriure Ribot es deixa anar, i mostra el seu univers interior tan ben amagat en el seu dia a dia, doncs tots els testimonis amb qui hem parlat i que la van conèixer coincideixen en la seva discreció i el seu caràcter reservat. Un dels seus tresors amagats era la seva biblioteca, que mostrava orgullosa a les seves amistats²², molt completa a nivell de literatura i arts plàstiques; sabem que rebia unes revistes americanes de dibuix decoratiu²³, que molt probablement li van servir per crear alguns dels dissenys dels calendaris sobre suro. També tenim testimonis d'una veïna²⁴ a qui Ribot li mostrava alguns dels seus poemes i narracions curtes per saber-ne el seu parer. Intuïm, malgrat no s'hagin conservat la majoria dels seus papers personals, que Ribot de manera íntima no va abandonar de manera sobtada l'escriptura, però molt probablement el temps que havia destinat a la seva joventut a l'escriptura ara l'esmerçava en aplicar les arts plàstiques en objectes quotidians, com els esmentats calendaris, els estalvis també de suro o l'estampació de samarretes de cotó. El 1985, quan mor la seva germana Amàlia, amb qui estava molt unida, a l'esquela hi apareixen uns versos que malgrat no estiguin signats molt probablement pertanyien a la Maria, i és que l'escriptura estarà present sempre a la seva vida per tal d'alleugerir els moments difícils: "Sentir Déu/ Tothora sempre sobre el cap/ Blanc núvol en cel blau/ Ala Invisible/ Que gravita en l'univers sensible". ●

ARTICLES, CONTES I POEMES PUBLICATS PER **MARIA RIBOT**

- "Una invasión deseada: ¡¡Turistas!!", *Meridiano síntesis de la prensa mundial*, Madrid, agost 1952, núm. 116, pàgs. 115-124.
- "Elogi secret de Palamós", publicat per segona vegada a *Proa de Palamós*, gener 1989, III època, núm. 33, pàgs. 10-11. Publicat per primer cop a la revista *Proa*, el 1953. Publicat de nou a *Palamós Retrospectiu. Evocació Antològica - Àlbum*, edició de l'Ajuntament de Palamós, recopilació i selecció per Carles Sapena, 1983.
- "El Ampurdán a la Moda", *Canigó*, Figueres, maig 1954.
- "Seguint l'ombra dels núvols. Mort de Primavera", *Canigó*, Figueres, juny 1954.
- "El mar de verano", *Canigó*, Figueres, juliol 1954.
- "Agosto acaba en Llafranch", *Canigó*, Figueres, setembre 1954.
- "Brillaba una gran estrella", *Canigó*, Figueres, gener 1955.
- "La hierba gris de las dunas", *Canigó*, Figueres, juny 1955.
- "Cuando llega el invierno (cuento)", *Canigó*, Figueres, gener 1956.
- "Cançó de la Tramuntana", *Canigó*, Figueres, abril 1956.

29

AGOSTO ACABA EN LLAFRANCH

Para empezar debería justificar el título que posiblemente es demasiado estilizado. Agosto acaba en Llafranch me recuerda vagamente, por la construcción de la frase, la letra de un bayón, ese bailable brasileño tan de moda. Agosto acaba en Llafranch habría podido ser el título de un bayón o una samba con una música cualquiera, pero bailable, como muchas de las que suenan en Llafranch por los días 30 y 31 de agosto. Cuando termina agosto y termina también el veraneo que podríamos llamar oficial, empieza la fiesta mayor de Llafranch. Entonces se produce allí una gran concentración de pantalones "Texas" de ambos sexos, de coches de todas marcas y en fin, de una gran variedad de toda clase de gentes con la piel más o menos canela.

Como casi todas las fiestas mayores se caracteriza por una relativa abundancia de música bailable. La juventud siempre tiene ganas de saltar o de bailar. El año pasado, tanto a lo largo de la costa como tierra adentro, todos decían cantando que tenían ganas de bailar al nuevo compás. La juventud se divierte de una manera espontánea, un poco inconsciente, a veces con una franqueza brutal.

La playa de Llafranch, al pie del cabo de San Sebastián, tiene una forma y proporciones bastante equilibradas. En este país, de playas diminutas al lado de grandes montañas, o al revés, siempre es sorprendente hallar, como en este caso, una armoniosa conjugación entre playa y montaña. San Sebastián, con todo y caer literalmente sobre Llafranch, no deja no-

FIG. 29: LLAFRANC I CALELLA DES DE SANT SEBASTIÀ. FOTOGRAFIA SOBRE PAPER. C. ANYS SEIXANTA-SETANTA. COL·LECCIÓ MARIA GRASSOT.

tar demasiado su peso sobre la playa, no la aplasta. El vuelo de la ola, la curva de la arena, tiene la anchura suficiente, la justa medida para contrapesar el volumen de la montaña.

Contribuye también a este resultado la orientación, sensiblemente de N. a S., que tiene la montaña, por lo cual su sombra se proyecta sobre la playa por la mañana, que es cuando hay más luz; por la tarde el crepúsculo es largo, con el sol que la montaña refleja.

Entre la gente del país, Llafranch tiene una reputación de playa distinguida, de cosa fina y refinada, artificial. Llafranch es demasiado bonito, se oye decir. En el lenguaje figurado y familiar es llamada "la platja dels senyors". Esto, para los que conocen las variantes del habla local, tiene un matiz muy peculiar.

En otro tiempo, pocos años atrás, aún los payeses iban a la fiesta de Llafranch en carros y tartanas, en grandes grupos familiares. Ahora van muchos más que antes. Santa Rosa de Llafranch tiene un gran prestigio entre la gente de nuestro campo. Pero el pintoresquismo que proporcionan los carruajes y el ganado puede decirse que se ha terminado. En la buena época de las tartanas y carros, algunos payeses si el mar estaba lo bastante tranquilo para inspirar confianza, solían bañar las yeguas y caballos, con toda clase de precauciones. Era un espectáculo algo primitivo, pero de una fuerza, belleza y claridad como suelen tener las cosas sencillas y naturales, vivas. Ahora, para ver una cosa así hay que ir a la playa de Pals.

Por Santa Rosa muchos años ya suelen producirse los primeros temporales de mar. Este año incluso han venido antes. Otras veces el mar no se mueve, o si se mueve un poco con el "garbí", al anochecer se aquieta. Con el crepúsculo, a la hora en que llega más gente con los paquetes de la cena, una familia de delfines juega, a veces, a zambullirse a escasas brazadas de la punta del Pinell. Desde sobre el paraje llamado "la Venecia", bajo los pinos, con mar quieta, se les ve perfectamente nadar como una línea negra, o saltando alegremente.

Hacia el atardecer, en la hora de las sardanas, la luz del poniente deposita una inefable claridad melancólica en el aire de la fiesta. Parece que las notas del fiscorno son de color naranja, las del cornetín rebotan de una a otra pared de la Plaza de Buenos Aires, después se ensanchan y se pierden un poco hacia el mar y suben junto con las de la tenora para diluirse bajo el faro. Antes de llegar arriba, el último rayo de sol al ocultarse les hace un guiño solemne desde la copa de un pino.

Entre dos luces se enciende la del faro. La playa parece exhalar un suspiro aligerante. Los haces luminosos, cuando oscurece más, rayan el cielo con su braceo rítmico. Giran como un disco de gramófono visto cabeza abajo, desenvolviendo la música imprecisa de la noche. Si es noche de luna – luna llena –, cuando sale, sale un "¡Oh!" redondo de todos los ojos, sube una exclamación sin voz de la playa en sombras.

Al terminarse las sardanas de la tarde los más impacientes se van a cenar. Suena la música del concierto-vermut del hotel. Mucha gente cena en la playa. Cenar en la playa es divertido, se cena principalmente a base de pollo asado, o bien conejo; hay que tener mucho cuidado, pues al más leve descuido, con cualquier falsa maniobra es muy posible comer pollo con arena. La gente termina la cena con los dedos brillantes; para postre se come uva moscatel que de tan azucarada escuece en la garganta y acaba de dejar los dedos completamente enviscados.

Llafranch de noche, después de cenar, visto desde los pinos “la Venecia”, es muy bello. Llega la música de baile clara y distinta, pero con la suficiente lejanía para que no moleste el ruido del metal. Llafranch de noche es de una belleza quizá demasiado perfecta, una perfección que hace soñar en cosas imposibles mientras con un oído se escuchan las notas prodigiosamente insidiosas de “Beguin the beguine” y con el otro la siempre igual y renovada música del mar en las rocas.

Las luces optimistas de las casas de los veraneantes de Llafranch, se reflejan en el mar y el agua brilla y cabrillea en un juego fascinador. Hay colores naranja intensos de las bombillas veladas por la humedad de la noche, y amarillos, y el azul lila frío de los fluorescentes del hotel. Estos colores mezclados con el azul del mar dan a veces unos verdeazules intensos, unos cadmios encendidos cuando rebotan sobre el agua y después unos lilas pálidos, que hacen pensar todos juntos en la vaporosidad rutilante de una pintura de Degás, la “prima ballerina”, brillando entre las sombras de un escenario de ballet. Aunque se sospecha que Llafranch no es ningún escenario teatral, a veces, a primera vista, parece como si se estuviera representado una opereta.

Pasada la juventud, los demás, en Llafranch por la fiesta tienen tiempo para todo, incluso para aburrirse. La gente se pasea desde el puente a la plaza, hace un momento el mirón en las paradas de quincallería o se empapa del humo de los churros y después se sienta a lo largo de la baranda que separa el paseo de la playa a ver pasar la gente. Indudablemente, siempre los hay que se aburren. La ventaja está en que, en Llafranch, es posible aburrirse de una manera elegante.

En la noche –hora del baile– pueden verse algunos clientes del hotel disfrutando cómodamente del insomnio en pijama, mientras contemplan el baile que se abre a sus pies, desde la ventana de su habitación. Flota sobre el baile una mezcla de tabaco y perfume, de ilusión y de vida, de sudor y tristeza.

En la alta noche, cuando el baile se acaba, todo parece polvoriento y cansado. El mar está inmóvil y allá en el horizonte hay una misteriosa línea de luz imprecisa. La humedad de la playa, hacia la madrugada resulta insoportable. La tibieza del jersey hace pensar en el ilusorio descanso. Una ráfaga de aire fresco, precursor de septiembre, hace blandir un momento las ramas altas de los pinos. El lejano parpadeo de las estrellas y la música de los últimos bailables, cansada y monótona, produce un sueño y al propio tiempo un desvelamiento premioso, alternados y automáticos. Un poco más y los músicos guardan los instrumentos con un aire familiar y profesional. Es el momento de la desbandada, entre el ronroneo precipitado de las despedidas. Los vehículos de todas clases se ponen en marcha. Siempre hay alguien que ha hallado corta la fiesta, se van a pie para prolongarla tanto como dure la carretera. Tres meses de verano –trece o catorce domingos– arrastran los pies por el polvo de la carretera. Agosto acaba en Llafranch y a estas horas ya casi da lo mismo que sea de noche o que amanezca. Hay una luz vaga que baja de las estrellas sobre el polvo de la tierra. ●

Maria Ribot. Agosto, 1954.

Canigó, Figueres, setembre 1954

CANÇÓ DE LA TRAMUNTANA

Tramuntana,
vent.
De l'Empordà sobre la plana,
bufa potent.

Tramuntana,
vent del nord.
Vent sec d'alenada sana,
bufa fort.

El Pirineu l'hi deslliga
les ales de gegant.
Sobre eixa terra antiga
s'aixeca i es desbrida
en un galop triomfant.

Pels vells camins de pedra
corre el vent,
Amb el soroll que fan deu mil cavalls
i amb un alè imponent,
bonzina a les carenes
i xiula dins les valls.

L'espai s'emplena
d'empentes ondulants.
Al cel hi ha temporal
i els núvols fugen
inflats i petulants.

Res no detura
la seva força primitiva,
l'impuls vital de la naturalesa
que baixa de muntanya
fresca i viva.

Així mateix devien
baixar els bàrbars del nord
petjant la terra dura,
petjant fort.

Hi ha una llum aguda
com puntes de diamant que entrexoquessin
i l'aire és transparent
i el cel brillant.
¡Oh tramuntana ruda,
si els meus sentits poguessin
seguir els teus jocs d'infant!

La veu de la tramuntana
parla una llengua d'abans.
S'abraça a les xemeneies
i els hi canta a cau d'orella
serenates ululants.

Xemeneies de campana,
llars de foc i fum,
remolins de tramuntana
mentre la teia es consum.

De l'ondulant carretera
aixeca un núvol de pols,
com una blanca crinera.

El mar de primavera
obscur i misteriós,
s'encrespa i s'exaspera
com un cavall nerviós.

S'aixenquen les onades
i els hi aixequen ruixim:
un blancall a la cresta,
sospir sobre l'abim.

Les oliveres grises
penjades sobre el mar,
s'afinen, es transformen
i es deixen bressolar.

La fulla el vent castiga
i el sol bruny del gris-verd
lluors de plata antiga
i tornassols d'acer.

S'escampa per la plana
i tot s'inclina
davant la tramuntana.
S'inclina el vell xiprer
amb moviment greu.

Té arrencades estranyes.
S'ajeu en els sembrats
i flauteja en les canyes,
amb esmolada veu.

D'una ala de cristall
que vola i salta,
amb ritmes ondulants
espaï avall,
mig lúcida i fatal
la frígida alenada
jo sento a cada galta
com una bufetada,
sonora i musical.

Al flanc de les pinedes
hi entra com un punyal.
I per les parets seques
d'elegància subtil
s'hi enfila un aire fi
que, sense entranyes,
les pedres fa cruixir.

De les muntanyes
en dibuixa el perfil
a punta de burí.

¡Oh ruda tramuntana
que espolses la tristesa
i m'afines els nervis
com cordes de violí!

Jo et presento i et sento
i conec ta bellesa,
prop de mi.

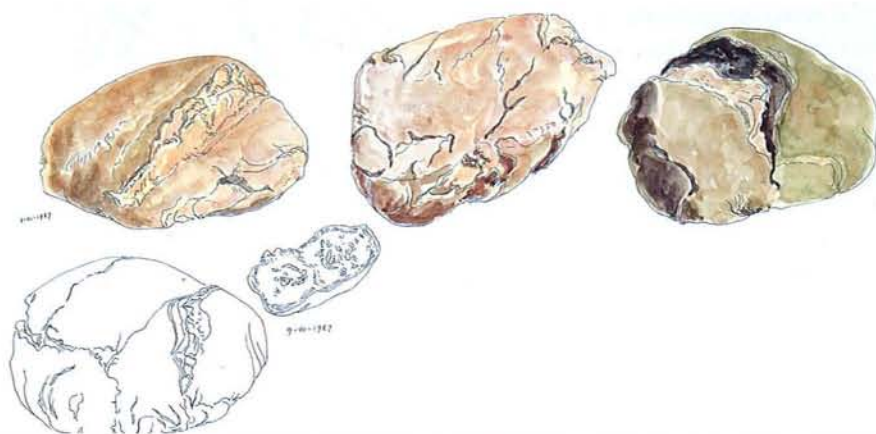
Tramuntana,
veu de neu
del Pirineu.
Bufa fort sobre la plana
mentre es mescla i agermana,
al teu cant la meua veu.

Maria Ribot

Canigó, Figueres, abril 1956

FIG. 30: TRAMUN-
TANA. DIBUIX DE MARIA
RIBOT PUBLICAT COM
A IL·LUSTRACIÓ DEL
POEMA CANÇÓ DE LA
TRAMUNTANA A LA RE-
VISTA CANIGÓ. FIGUERES,
ABRIL 1956.

EPÍLEG

Finalment totes les activitats artístiques practicades per Ribot tenen un mateix punt de trobada, el paisatge de l'Empordanet, que és objecte dels seus pinzells, la seva ploma i el seu objectiu fotogràfic. Sens dubte aquest entorn natural és el motor que la va empènyer a expressar-se tant plàsticament com amb l'escriptura. La seva obra ha estat admirada a Palafrugell per molts dels pintors que van compartir en un moment o altre sala amb ella, ens referim en primer lloc a Josep Martinell, per passar a Rodolfo Candelaria, Guillem Rocas o bé Costa Sobrepera. En un àmbit tradicionalment masculí, el dels pintors, en una societat palafrugellenca on, als anys quaranta-cinquanta, els escriptors i pintors són bàsicament homes, que la seva obra i la seva persona siguin respectades ens indica la solidesa d'una trajectòria artística. De fet la seva obra representa la continuïtat iconogràfica de Lluís Medir, de la representació dels símbols del microcosmos de l'Empordanet, que està també fonamentat en els llibres de Josep Pla. Els personatges i les arquitectures dels seus gravats, i la natura de les aquarel·les, ens aporten per una banda uns paisatges avui desapareguts, que esdevenen paradisos perduts, i alhora esdevenen part de l'essència d'un Empordanet encara viu en la societat palafrugellenca. Per altra banda a alguns dels seus articles publicats a les revistes *Meridiano* i *Canigó*, va reflexionar sobre els perills que podien aportar la vinguda en massa dels turistes; en clau d'humor va alertar de molts dels mals que malauradament ha patit i està patint la Costa Brava.

Maria Ribot va ser una dona lluitadora, immensament treballadora, i possiblement els qui menys la van entendre van ser els qui més a prop van estar-hi. Malgrat haver de tirar endavant el negoci familiar, va saber mantenir un espai de llibertat on retrobar-se amb ella mateixa, va saber construir meticulosament una obra creativa que començava i acabava en els seus paisatges vitals, entre els quals Calella de Palafrugell, Esclanyà, Llafranc i Palafrugell, en definitiva un Empordanet del qual se sentia orgullosa i que amb la seva obra va posar el seu gra de sorra per representar-lo, de manera que tots nosaltres estem convidats a perdre'ns entre els seus gravats i dibuixos per experimentar-lo. ●

En el moment de tancar aquest assaig-biografia dedicat a la Maria Ribot, els seus familiars, Grassot-Gasull, fan una donació important de l'obra plàstica de l'artista a l'Ajuntament de Palafrugell; d'aquesta manera l'obra sempre restarà accessible per poder-la admirar i treballar. Per altra banda l'Ajuntament de Palafrugell al Ple de 30 de gener del 2008, va decidir posar el nom de Maria Ribot al carrer que es troba a la intersecció dels carrers Castella, Flaçà i la plaça de Rosa Sensat. Finalment aquest any el calendari editat per l'Ajuntament d'aquesta mateixa població estarà il·lustrat per l'obra de la Maria Ribot. Tot un seguit d'esdeveniments portats a terme per recuperar la figura de l'artista i salvar-la de l'oblit.

Vull agrair a un seguit de persones el temps que m'han dedicat. Gràcies als seus records i les

descripcions dels detalls del tracte diari amb la Maria ha estat possible portar a terme aquest assaig, doncs la manca de documentació molts cops ha estat compensada per les fonts orals: Carme Bonal, Rodolfo Candelaria, Eduard Corredor, Costa Sobrepera, Mercè Gasull, Eduard Gich, Josep Gich, Maria Grassot, M. Rosa Marcó, Narcís Martí Filosia, Montserrat Miquel, Lluís Negra, Josep Nicolau, Pere Pagès, Àngela Piferer, Guillem Rocas, Lluís Serra, Laura Teixidor, Mercè Turró. Agrair també la col·laboració de la Biblioteca de Figueres i en especial a l'equip de l'Arxiu de Palafrugell i a la seva arxivera Conxa Saurí.

Mariona Seguranyes Bolaños
08.03.2008

NOTES DE L'AUTORA

- MARTINELL, J.: "Maria Ribot - Una artista de Palafrugell", *Urbis d'ahir*, Edicions Baix Empordà, pàg. 113.
- Veure "La Fiesta Mayor de Pals", *Diario de Girona*, 07-08-1951, pàg. 3.
- Veure el llibre: Biblioteca Popular de Palafrugell. *Diario de 1955 a 1959*, del 18-07-1956.
- Veure "Palafrugell. Crònica de la Fiesta Mayor. Arte", *Los Sitios*, 24-07-1956.
- Veure "Palafrugell. Crònica de la Fiesta Mayor. Arte", *Los Sitios*, 24-07-1956.
- RIBOT, M.: "Cuando llega el invierno", *Canigó*, Figueres, gener 1956, núm. 23.
- Entre d'altres persones que he entrevistat, m'ha informat d'aquest fet la senyora Maria Grassot. Altres persones que recorden la bona amistat entre la Maria Ribot i en Josep Martinell hi ha el senyor Eduard Corredor, o la senyora Montserrat Miquel.
- Josep Martinell (1912-2001) era tretze anys més gran que la Maria, i s'havia mogut pels mateixos entorns que ella a Palafrugell; és natural que mantinguessin una amistat fluïda.
- MARTINELL, J.: "Maria Ribot, una artista de Palafrugell", *Programa de Festa Major de Palafrugell*, 1972.
- Veure: "Todos los artistas de Palafrugell expondrán en la Sala d'Art Empordà a partir del 16 de setiembre", *Los Sitios*, 26-08-1972, pàg. 6.
- AMIR, X.: "Maria Ribot, artista de Palafrugell", *Los Sitios*, 12-11-1972, pàg. 11.
- TAPIOLA, E.: "Inestable setiembre. Exposición de pintores y artistas locales", *Los Sitios*, 21-09-1974, pàg. 16.
- D'aquest hort ens n'han parlat la Mercè Gasull, l'Eduard

- Gich i la Laura Teixidor.
- La cuina de l'Empordanet. La Picada*, núm. 2, Edicions Baix Empordà, estiu 1991.
- Conversa mantinguda amb Lluís Serra el mes de març de 2008. Serra a més ens descriu la Maria Ribot com a més que reservada, tímida, i molt modesta respecte a la seva obra.
- D'aquest fet ens n'ha informat Maria Grassot.
- El mateix senyor Lluís Negra de Palafrugell ens ha donat testimoni d'aquesta informació.
- RIBOT, M.: "Una invasión deseada: ¡Turistas!", *Meridiano: síntesis de la prensa mundial*, agost 1952, núm. 116, pàgs. 115-124.
- RIBOT, M.: "Elogi secret de Palamós", publicat per segona vegada a *Prosa de Palamós*, gener 1989, III època, núm. 33, pàgs. 10-11.
- MARTINELL, J.: "Maria Ribot, una artista de Palafrugell", *Programa de Festa Major de Palafrugell*, 1972.
- Document pertanyent a l'Arxiu Familiar.
- A una entrevista mantinguda amb Montserrat Miquel ens explica com recorda que la Maria Ribot li havia ensenyat en repetides ocasions la seva biblioteca, que s'apreciava molt.
- Aquestes revistes es conserven a l'arxiu familiar de l'artista, i sabem que les hi feia arribar un seu amic de Palafrugell, que es trobava instal·lat amb la seva muller als Estats Units. L'Eduard Corredor ens ha informat que llegia habitualment la revista *Liberty*.
- Aquesta veïna no és altra que la senyora Montserrat Miquel, que recorda haver llegit diversos dels seus poemes i narracions curtes que la Maria li deixava per saber-ne el seu parer.
- Hem parlat amb tots ells, i tots la recorden interessada pels temes artístics, i molt exigent amb la seva obra, però cap d'ells la va poder conèixer d'una manera més profunda degut al seu caràcter reservat.

Maria Ribot Gasull (1925-1992), artista de Palafrugell, l'obra de la qual gira al voltant del paisatge de l'Empordanet. Amb aquest assaig-biografia presentem una selecció de les seves aquarel·les, gravats, dibuixos i fotografies, i reproduïm alguns dels seus textos més representatius. La seva persona i la seva obra formen part del llegat patrimonial de l'univers de l'Empordanet.